

potezu za istočne zemlje. Govorio je da se treći svetski rat za pravo već odigrao; istočne zemlje su u prednosti, pošto su već prošle kroz njega i već imaju strukture koje im omogućavaju da se odupru istovremeno poništavajućem i totalitarnom stanju stvari. On je sebi modelovao neku vrstu dosta neodređeno, sluzavog, ironičnog, agnostičkog društva koje veoma dobro nadživljava političku katastrofu koju predstavlja komunizam. Tako, što je neobično, ove zemlje mogu ponovo da postanu modeli, jer su korak ispred drugih, »jer smo«, kako kaže, »mi u njima upoznali ono najgore što vi još niste«. Ova pretpostavka, pomalo paradoksalna, nije netačna. Bolje je od onoga što je bio pretpostavljeni kraj načiniti budućnost, katastrofu, neku vrstu anteriornosti, već ustanovljeno stanje stvari, reći sebi da su karte ponovo podeljene i tražiti pravila igre. Ovakav problem postavlja SIDA. Nju možemo posmatrati kao epidemiju sa ciljem samoodbrane, čak i na nivou vrste, od nečega još goreg. Ako se zaista nademo u stanju katastrofe, ne gledamo više jednako na stvari, na SIDU ne gledamo isključivo kao na nešto zlo. Ona može biti nagli preokret nečega, homeopatska epidemija protiv nekakvog opšteg seksualnog rasipanja vrste koje može da predstavlja, a o tome se ništa ne zna, daleko veću opasnost. Tu postoji neka vrsta zaustavljanja, kvara, slabosti, što bi značilo da bi SIDI trebalo dati drugačiji smisao od onog koji ona već ima.

— Neobično je čuti Vas da koristite ovakve sheme.

— Dokazi ne postoje; nije reč o argumentaciji, ali postoje nivoi tumačenja. Snicler⁹⁾ postavlja jednu fantastičnu hipotezu: neka vrsta bacila, klice, živi, razvija se i dostiže vrhunac. Njegov cilj je da uništi organizam u kojem živi. To je njegov štos: on radi svoj posao. Svojim napredovanjem uništava drugog. On o tome ništa ne zna. Nije on zao, već prosto takav. Snicler je postavio hipotezu da je i čovek isti: ko zna ne uništava li ljudska vrsta u svom razvoju nešto drugo, neki drugi organizam o kojem ništa neznamo, baš kao što ni bacil ne zna

ništa o individuumu kroz koji švrlja. Nekakva savršeno maglovita i slepa sudbina.

— Ne igraju li Revolucija i njena dvestogodišnjica tu ulogu građanika i zamene izgubljenog principa?

— To je tako očigledno. Pa svi ti napori koji su učinjeni da bi se odredila konačna forma Revolucije! Čuva se nameštaj, pune muzeji; čini se napor da se istakne nekakva prava, dobra, prvobitna pozornica u odnosu na koju bi se sve moglo odmeravati. Možda je to neka unutrašnja odbrana. Ono društveno, koje više ne stvara događaj i istoriju kao takvu, nalazi čvrsto uporište, i to počev od Prava čoveka do Velikog svoda na Defans.

Postoji prava nostalgija, fascinacija trenucima u istoriji koji su bili snažni, kao fašizam, iskupljenje, trenuci koji se sigurno neće više sresti — za neke je bolje, a za neke šteta — trenuci nasilja, puni energije, dramaturgija na koju se više ne polaze pravo. Nostalgija sve to sama pronalazi. Barbi i Hajdegerova priča učestvuju u tom samoobnavljajućem izobličavanju: promenu ti svoje poreklo. Događaji se peru, baš kao i novac.

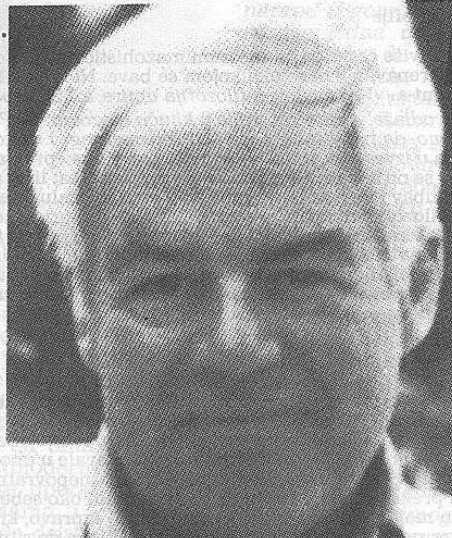
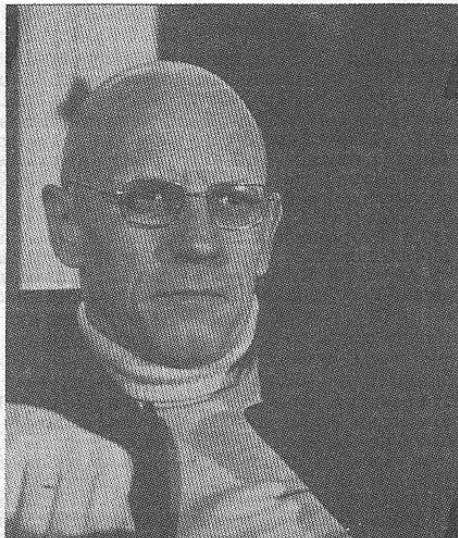
Nisam protiv, to tako funkcioniše. Jedino ne bi sa time trebalo poistovetiti demokratsku, humanističku vrednost. Zašto pedeset godina posle slučaja Hajdeger? To je nesumnjivo period kojeg leševi gube svojstva zemnih ostataka. Prilično je mučno to što rade sa Francuskom revolucijom. Nije to događaj koji je dovoljno daleko da bi se mogao pasterizovati, klimatizovati i tako biti poslužen u sklopu sintetske komemoracije. Ovdje se fosilizovanje stvari i zatrpavanje spomenicima pre i više nego događajima.

Sa francuskog:
Milan Banjac

Francois Ewald, Baudrillard: le sujet et son double, u »Magasin litteraire« apr., 1989.

Razgovor vodio:
Fransoa Ewald

7 fragmenata milorad belančić

1. Medudoba

Dekadentna razdoblja ljudskog smisla obeležena su rafiniranim preobiljem, hir-produkcijom iskonstruisanih, izveštačenih i, po pravilu, pohabanih semantičkih identiteta. U dosadi uvek — istog i jednog — te istog, rafinirani duh dekadentnosti pokušava da, kroz suptilne varijacije na temu opet — istog, još jednom apsorbuje i pokori razliku, razume se, upravo afektirajući sa vlastitim, ako treba, i iskrivljenim identitetom. Afektiranjem i variranjem istog kao »drugog«, pa čak i »suprotnog«, omogućuje se odušak i predah... Simulacija drugosti predstavlja, neki put, način da se preživi u raljama i paucini represivnog identiteta. Ali, za datu konfiguraciju života, za ono najbolje u njoj, dekadentna simulacija se, time, ništa manje ne nameće kao arogantni poziv na srodnost, na kulturnu, ideološku, sistematsku homogenizaciju. Zato se, na drugom polu tog društva opčinjenog dekadentnostima, na njegovim »marginama«, javljaju osporavanja ili, po pravilu, spontani procesi rastvaranja, korozije, razgradnje i destrukcije koji svoj, takoreći, hemijsko-analički postupak, ubuduće, refleksivno uzdižu na stupanj obavezujućeg metodickog a priori, nezaobilazne pretpostavke svake buduće procene smisla. Ali ova retorika osporavanja, ubrzo, i sama postaje dekadentna, jer s nekrofilskih sladostrašćem i nihilističkom žudnjom objavljuje kraj i smrt, ne samo onim prebrzo i predugo nametanim kontinuitetima, celinama, garancijama, prašnjavim hramovima i piramidama Smisla, nego i svemu što je još uvek simptom i obeležje bilo kakve sintetičke, produktivne moći. Živeti u dobu klaustrofobično stešnjenom između vladajuće dekadentnosti i pogrebne strasti koja bi htela da objavi kraj svemu prisutnom, u najmanju ruku je — naporno. To je napor jednog medudoba koje bi htelo na pragu postmodernosti, da dekadentnim sredstvima same dijalektike »iskorači« iz dijalektike...

2. Komična odgovornost

Promišljajući smisaone konsekvence Ničeove objave »smrti Boga«, Bataj, baš onako kako fo njemu i doliči, zaključuje: »Ne možemo se ni na šta osloniti. Već samo na sebe. Jedna komična odgovornost pada na nas i tišti nas«. Definitivno odsustvo garantovanog smisla lišava čoveka svih spoljašnjih iluzija i upućuje na vlastitost ili, ako hoćete, na legendarnu maksimu koja glasi: »...use i u svoje kljuse«! Samo, nisu li mnogi, još pre Bataja, iz sklonosti ka stvaranju spekulativnih

idola i misaonih kerefeka, od ovog neumitnog svodenja smisla u referencijalne koordinate prvog lica jednine (ili množine), u više navrata, oblikovali suviše lepe iluzije o samima sebi?! Tako, recimo, Marksova tvrdnja da je »koren čoveka čovek sam« deluje, zaista, pomalo smešno – patetično u odnosu na Batajevu samosvesno-komičku odgovornost. A da i ne pričamo u kojoj su meri farsično-komični svi oni holistički pokupajući sa »humanizmom« koji na presto mrtvog Boga uporno smeštaju različite likove njegovih antiprocentričkih dvojnika! Umesto patosa jedne neizmerne, holističke, suvereno-totalizujuće »humanosti« trebalo bi misliti našu odgovornost, za nas same, upravo kao **komičnu bespomoćnost**, kao rasprskavanje smeha pred spoznajom da biti sam sebi **koren**, znači i biti sam sebi **biljka**. ... Ipak, bar u registru filozofije, postoji značajna razlika između nekoga ko je svestan svoje komične odgovornosti i onoga koji o tome ni ne sanja. ...

3. Scenario

Veliki hramovi smila, u dugoj veseloj povesti nada i beznada, rušeni su i iznova zidani kao peščane kule, sve dok, konačno, **Duhu iz (logocentričke) boce** ne dosadi ta beskrajna simbolička igra konstrukcije i destrukcije, prisustva i odsustva (**fort-da**), ta veću do zla boga proširivana i sužavana re-produkcija Istine/Istog, tako da, iznenada, na izmaku modernog doba, odluči da napusti svoju bocu, svoju špilju i svoje gnezdo, svoj »iskon« i svoj »zavičaj«, i da bar jednom nogom iskoraci, zajedno sa svojom zmijom, poput Zaratusre, u to doba koje se više ne igra istinom, već njenim pepelom, u **postmodernom** doba. ... Ovo bi mogao da bude scenario jednog napetog filozofsko-avanturističkog filma koji bi snimili, recimo, Zak Derida i Stiven Spielberg. Voleo bih da gledam taj film. Samo, ipak, pitam se šta da snimaju oni koji, još uvek, s jednom komičnom odgovornošću, svakodneвно otkrivaju, zajedno sa socrealističkim gospodinom Žurdenom, **prozu** ove naše užarene crvene pustinja? Koji film da gledaju oni koji su prošli Pustjinju ne kao socrealistički, revolucionarni sledbenici Mojsija, s verom u Obećanu zemlju na čijem pragu bi vredelo i skapati, nego kao sumnjala i skeptici koji nisu verovali Obećanjima, s izuzetkom vere da i pustinja jedared mora da ponestane peska, ako ni zbog čega drugog onda zato što svemu pod kapom nebeskom ima mere i kraj? Zato se ne bih čudio što, priča o Istini i njenom pepelu, danas još mnogima deluje kao taština koja pusto odzvanja u ovoj našoj konstitucionalnoj pustoši u kojoj još uvek važi nedostignuto pravilo: elektrifikacija + demokratizacija = civilizacija. (Možda).

4. Apatični filozofski diskurs

Ja bih čitavu našu posleratnu filozofiju rado nazvao **izvanrednom farsom** ili anti stolico-kratskom (fekalio-kratskom) sotijom-idijotijom. I molim, odmah bi pozvao uvažene filozofske gurmane, spekulativne zavodnike, pa i kritičke izelice, na otvoreni **symposion**, feštu, veliki **carrus navalis**, karneval u čast, razume se, Dionisa i njegovih većih dublera. Šupljim tikvama i zanovetanima preporučio bih – plač. Pounutrenje sotije kroz plač neki put rezultira (histeričnim) smehom. Međutim, hélas, mnogim protagonistima naše posleratne filozofije nije bilo baš do smeha! Za njih je povest njihovog diskursa bila povest koja se ponavlja, ali ne jedanput, nego stotinu puta **kao filozofsko-politička drama** i **nikada** kao farsa! To je značilo: **podleći** obliku **ozbiljnost**, dakle, ozbiljost koja još nije dogurala do svoje krajnosti, do smeha – rasprskavanja čiji protiv-prst sudbine sa šeretkom lakoćom dekonstruiše svaku suviše umišljenu racionalnost. Nije li ova zaostala ozbiljnost i njena dramska patetika samo jasan simptom nasledene, u mediju »potomstva«, pomalo infantilne, dečačke ili, što se svodi na isto, celatovske, edipovske (sudbinske) **apatije**. Postoji apatični diskurs u jugoslovenskoj posleratnoj filozofiji koji nije mogao ili nije hteo da sagleda slepu mrlju svog sudbinskog (= doktrinarnog) sado-mazohizma. Umesto da bude režiser velikog preobražaja drame (= marsizma) u farsu, protagonista apatičnog diskursa je samo podlegao efektima te transformacije. Naravno, uvek će biti i onih koji imaju sluha za **krajnje** ozbiljno, dakle, i za ono **komično** sadržano u velikim, »hamletovskim« doktrinarno-filozofskim dilemama: trt mrt, život ili smrt – pitanje je sada. ...

5. »Zbogom« filozofije

Filozofi su suviše često, sa istančanim mazohističkim sladostrašćem, poput baba vračara, predviđali u bliskoj budućnosti konačno krepavanje te struke kojom se bave. Ni najnovije Sloterdijkove dijagnoze u tom pogledu, nisu lišene izvesnog **raffinement-a**. »Već čitav vek filozofija umire, ali ne uspeva da premine, jer ne uspeva da ostvari svoj cilj. Tako se njeno zbogom tužno odlaže. ... Eto filozofije u ključu mazohizma. Potrebno je bez sumnje sažveti se s idejom da ni bitisanje filozofije nije izuzetno, da nije lišeno napetosti »normalnog« i »patološkog«. ... U stvari, nije li već i sama izvorna, »normalna« filozofska pozicija u izvesnom smislu i **patološka** jer ljubav prema mudrosti, po definiciji, nikad **ne uspeva da ostvari svoj cilj**, naravno, ukoliko se on shvata kao mudrost sama, mudrost lišena ljubavi i, prema tome, **nedorečenosti**. Ova **teleologija nemogućeg** određuje ljubav kao htjenje, nagon, želju koja se uzalud nada da će svoj **objekt** ikada dostići. Prisutnost želje (ljubavi) u samoj strukturi filozofije upućuje, međutim, i na nužnu prisutnost **patološkog**, pa, ako hoćete, i latentno sadističkog i mazohističkog u njoj. Tek kada zaista, bez šale, shvatimo da je povest filozofije ujedno, i možda na prvom mestu, povest **ljubavi/želje**, pa tek onda ciljane **mudrosti**, postaće nam jasnija i ova prirodna neprirodnost, žudnja filozofije da, povremeno, samu sebe – kinji. Verovatno će, onda i Sloterdijkov filozofski raffinement imati više sluha za staru psihoanalitičku mudrost po kojoj ljubav, u krajnjoj instanci (koja je instanca **nesvesnog**), **ne zna za zbogom**. Tako se, konačno, zbogom filozofije, na našu sreću, veselo i beskonačno odlaže!

6. Obruč

I pored toga što sam, zahvaljujući filozofiji, uspeo da profilaktički osujetim, potisnem i raskrinkam mnoge prikaze, pričine i idole mog duhovnog bitisanja, neki gadni, mnogoliki, kameleonski Zloduhi smestio se kao podstanar i, u stvari, kao slepi putnik u moj cerebralni korteks da bi tu, sve vreme, zjurado dembelisao na mojim šarenim snovima, na pretencioznim samouverenostima što su mi umilno došaptavale u uho da sam filozof smislenog života radi, a ne, recimo, zvinčine spekulacije radi! Sada, odjednom, čas slatkih obmana nepovratno je istekao. Sada bi »neman« trebalo, po propisu, zgrabiti za uši, presamiti preko kolena, ščepati za rep i zavlatati oko sebe poput kladiava ili, bar, slinave maramice. ... Ali, ništa od svega. Moja, **premalno moja** pometnja samo je simptom i, zapravo, krležavi simbol sveopšte i, rekao bih, apokaliptički zloslutne, kadaverične krize svega i svačega oko mene, od krupnog do sitnog, od dispećerskog do doktrinarnog i kećerskog. Oko čega da se trsi i pašti to moje »ja«, taj šaljivi mikro-kosmos sazdan od rasprsnutih pogleda, ako je i sama velika, sveobuhvatna predstava, šou, belosvetki spektakl režiran uvek negde drugde, toliko drugde da nikakva pamet više neće biti dovoljno pametna i nikakva iluzija dovoljno umišljena da u sebi zametne, još jednom, iole uverljivu igru oponašanja i pretvaranja, igru koja velikog režisera smešta, kao malo vode, na dlan, među prste?! Ah ta moja životna odluka, začeta jednog sumnjivog dana, da započnem s neumornim, sizifovskim kotrljanjem kamičaka mudrosti. ... To uporno, često tantalovsko primicanje **smislu** čija se priroda izgleda, sastoji još samo u beskrajnom izmicanju, nije me nimalo oslobodilo od životnih svaštarija i koještarija, tih belosvetkih drangulija koje me i dalje okružuju kao obruč na Diogenovom burencetu. ...

7. Neizrecivo

Ne postoji odsečna razlika između onog što se može i onog što se ne može **misлити**. Ne postoji logički, metafizički, semiološki ili neki drugi kod, sistem repa ili signala koji bi unapred precizno obeležavao šumske puteve, vijadukte i autostrade mogućeg mišljenja, koji bi bezbrizno razgraničavao prohodno od neprohodnog. Moguće je misliti nemislivo, naravno kroz okolišenje, obigravanje, pa i cupkanje oko **sustinskog** koje nam, uvek, nekako ostaje na »vrhu jezika«, a da ga nikad ne izričemo, nikad do kraja. Upuštajući se u mišljenje nemislivog ili, ako hoćete, govor neizrecivog mi samo to mišljenje i taj govor nužno navodimo na fragmentaciju. Ali, tu više nije reč o mehaničkom fragmentovanju, drobljenju velikih priča, tih prisilno globalizujućih strategija neprikosnovne rečitosti. Jer, i sam deo, još uvek, može da bude celina u malom. Čak i ako je smeštena u deliče i »fragmente« jednog strateški odlučnog diskursa, ova nepikosnovena rečitost ne gubi time ništa od svoje metafizičke iluzije. Zaista fragmentirana misao se neprestano hrve s tim **ostatkom** nemislivog/neizrecivog, ostatkom koji se »dobjija« dekonstrukcijom, rascinjavanjem pretenzije nekog diskursa na totalnost, iscrpnost i potpuno koherentnost, ukoliko, na neprikosnovenu rečitost. S one strane kvazi racionalističkog, logocentričkog domišljanja i dživljanja, gde se po svaku cenu teži ispunjenju praznine, fragmentirana misao samo dodiruje ovaj **ostatak** koji nam je, sa zrcnetom soli, dat na samom »vrhu jezika«. ... Taj ostatak je, u stvari, nedostatak i obično se, po nekim starim kodovnim navikama, tekstualno (dez)artikulise u obliku tri tačke(. . .).